

Gerrit Hakkenberg

Een ondernemende voorvader om (niet) trots op te zijn

DE MESCHER FAMILIEKRONIEKEN

1 november 2023

Opgesteld door: H.J.M. Mescher

Gerrit Hakkenberg

Een ondernemende voorvader om (niet) trots op te zijn

Voorwoord

Wie als Gerardus naar Amsterdam komt, wordt daar al snel Gerrit genoemd.

Dat overkwam ook Gerardus Hackenberg. Als jonge man kwam hij in het begin van de 18^e eeuw vanuit zijn geboorteplaats Anholt naar Amsterdam. Ongetwijfeld op zoek naar andere mogelijkheden en betere vooruitzichten dan wat zijn geboortestreek te bieden had.

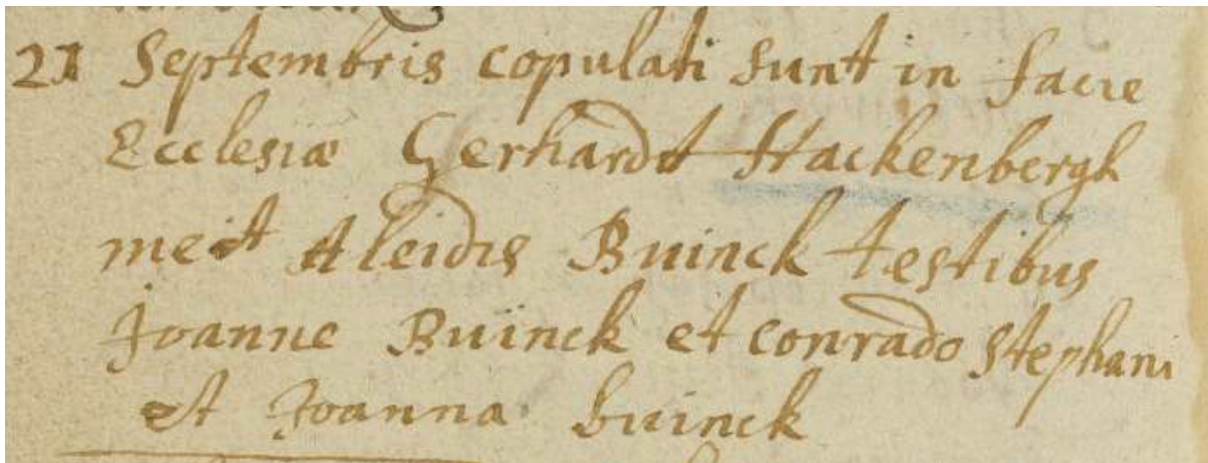
Anholt ligt in Duitsland, dicht bij de Nederlandse grens ongeveer 50 kilometer ten zuidoosten van Arnhem. Anholt was indertijd een vestingstad. Drie waltorens, een stadsmuur, grachten, en stadswallen boden veiligheid aan de stad in onrustige tijden.

De gezinnen waren kinderrijk. Maar de kindersterfte was hoog. Op mensen uit de streek had de aangrenzende Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden grote aantrekkingskracht.

We volgen in deze kroniek de bijzondere lotgevallen van Gerrit voor zover we die kunnen reconstrueren.

Het gezin waarin Gerrit opgroeide

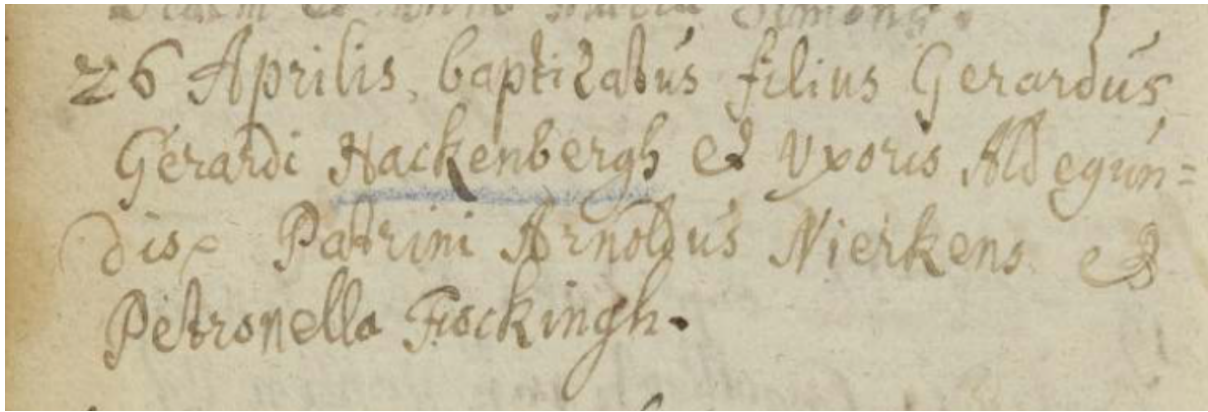
Het huwelijk van zijn vader Gerardt Hackenbergh en zijn moeder Aleidre Buinck vindt plaats in de St.Pankratius kerk in Anholt. Het is dan 21 September van het jaar 1700.

1 TROUWREGISTER ST.PANKRATIUSKERK,ANHOLT 21 SEPTEMBER 1700

Vijf maanden later wordt het eerste kind Elisabeth geboren en gedoopt op 13 februari 1701

Gerardus (Dat zal Gerrit zijn geweest) volgt op 26 april 1702

2 DOOPREGISTER ST.PANKRATIUSKERK, ANHOLT 26 APRIL 1702

Transcriptie: 26 April gedoopt Gerardus, zoon van Gerardi Hackenbergh en zijn echtgenote Aldegundis, getuigen Arnoldus Nierkens en Petronella Fockingh

Na Gerrit wordt het gezin nog uitgebreid met de volgende kinderen : Theodorus 8 juli 1703; Joanna Helena 2 maart 1705; Joannes Henricus 3 feb 1707; Anna Catharina 27 april 1709; Henricus Stephanus 5 dec 1710; Joanna 5 november 1712; Johannes Franciscus 7 nov 1714.

Moeder Aleidre zette 9 kinderen op de wereld. Wie van hen ook werkelijk opgroeide is niet precies te zeggen. Verderop zullen we zien dat uit andere stukken kan worden opgemaakt dat verschillende kinderen al jong stierven.

Gerrit naar Amsterdam

Al op jonge leeftijd is Gerrit naar Amsterdam vertrokken.

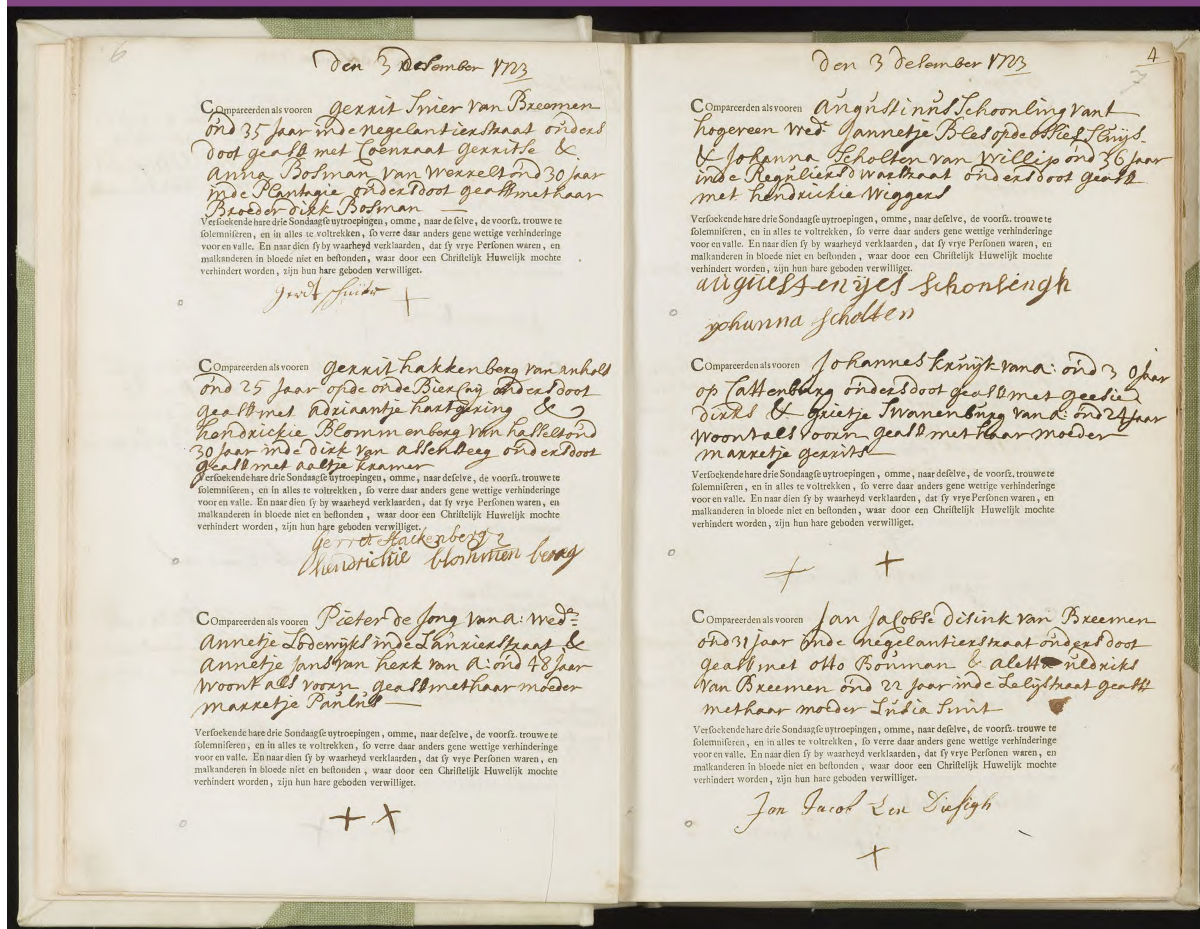
Van Anholt naar Amsterdam was in die tijd een reis die waarschijnlijk grotendeels te voet of over water ging. Anholt ligt aan het riviertje de IJssel, verder stroomafwaarts Oude IJssel heet en bij Doesburg uitkomt in de IJssel. Wie de IJssel af vaart komt uiteindelijk in Zwolle en iets verderop in Kampen terecht. Vanuit Kampen wordt de Zuiderzee overgestoken om in Amsterdam te komen.

Destijds trok jaarlijks een grote stoet van seizoenarbeiders vanuit Duitsland naar Holland. Een zeer gebruikelijke route voerde naar het vestingstadje Hasselt, net ten noorden van Zwolle.

In Hasselt wachtte men op een mogelijkheid om de Zuiderzee over te steken naar Amsterdam. Personenvervoer met beurtvaarders vormde in Hasselt een belangrijke bron van inkomsten.

Wellicht heeft Gerrit tijdens zijn reis hier ergens Hendrickie Blommenberg uit Hasselt ontmoet.

Feit is dat Gerrit en Hendrickie op 3 December 1723 in Amsterdam in ondertrouw gaan.

3 ONDERTROUW REGISTER 3 DECEMBER 1723

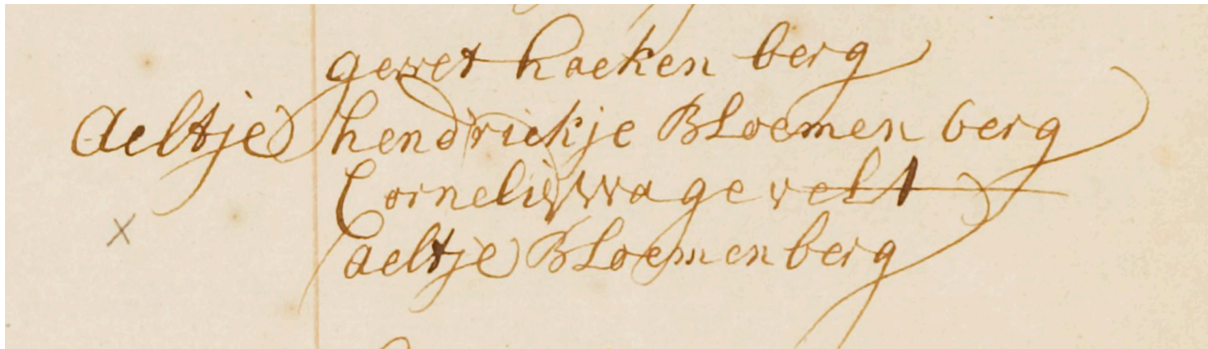
Transcriptie: Gerrit Hakkenberg uit Anholt, oud 25 jaar wonende op de Oude Bierkaai, met als getuige Adriaantje Hartgering en Hendrickie Blommenberg uit Hasselt oud 30 jaar wonende in de Van Assensteeg met als getuige Aaltje Kramer

Gerrit was op die datum geen 25 jaar. Hij was in werkelijkheid 21 jaar. Een leugentje om zonder expliciete toestemming van zijn ouders te kunnen trouwen? In die tijd gold immers dat een man pas op zijn 25e volwassen was.

Gerrit's vrouw Hendrickie moet zijn geboren omstreeks 1693 te Hasselt.

Een geboorte- of doopacte van Hendrickie is tot nu toe niet gevonden. We weten dus weinig over haar achtergrond, maar uit de stukken die we nog zullen bespreken komt een beeld naar boven van een sterke vrouw die zich goed wist te redden. In elk geval kon ze goed schrijven, getuige de handtekeningen die ze zette.

Pas veel later, op 22 juli 1731 wordt hun enig kind, dochter Aeltje gedoopt in de Westerkerk in Amsterdam.

4 DOOPREGISTRATIE AELTJE HACKENBERG WESTERKERK AMSTERDAM 22 JULI 1731

Vader Gerrit is niet vaak thuis. Voor de geboorte van zijn dochter is hij in dienst bij de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) al twee keer op en neer naar Indië gevaren. Toen Aeltje geboren werd was Gerrit alweer voor de derde keer onderweg naar Batavia.

Gerrit in dienst bij VOC

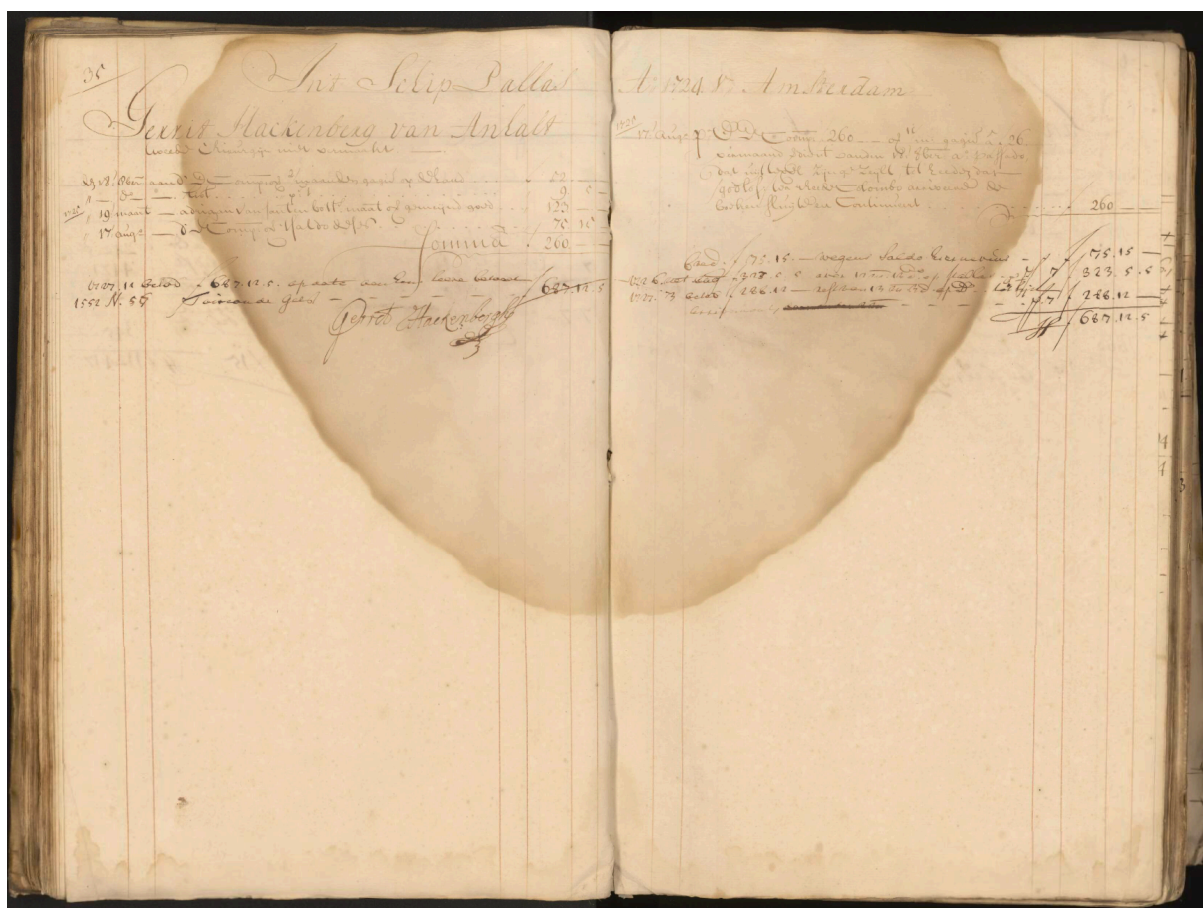
Tien maanden na de huwelijksdatum, op 18 oktober 1724 vertrekt Gerrit voor zijn eerste reis op het schip “Pallas”. Hij is aangesteld als “Tweede chirurgijn” om medische zorg te verlenen op het schip.

Gerrit is dan 22 jaar oud. Onduidelijk is waar hij medische kennis heeft opgedaan.

De bestemming is Ceylon. Na ongeveer een half jaar (25 maart 1725) wordt Kaap De Goede Hoop bereikt. Daar ligt het schip een maand voordat het naar de eindbestemming vaart waar het aankomt op 29 april 1725. Dertien maanden duurde de heenreis.

Gerrit komt daarna op een of andere manier in Batavia terecht. Op 3 maart 1727 vangt hij vanaf Batavia de terugreis naar Nederland aan met hetzelfde schip als waarmee hij vertrok, de “Pallas”. Op 29 september 1727 komt het schip aan op de rede van Texel.

Hij is dan bijna 3 jaar van huis geweest.

5 SOLDIJBOEK VAN HET SCHIP PALLAS

Zie: [Soldijboek in nationaal archief](#).

Uit het soldijboek blijkt dat Gerrit voor deze reis een voorschot van 260 gulden, en daarna een eindbetaling van 696 gulden 12 stuivers en 5 cent ontving.

Hij blijft niet lang in Nederland. Na zo'n tien maanden, op 29 oktober 1728 vertrekt hij alweer. Het schip "Pallas" brengt hem deze keer direct naar Batavia. Hij is aangesteld als "Opperreester" en nu verantwoordelijk voor de medische zorg aan boord. Aankomst in Batavia: 29 juli 1729. Zie [Soldijboek](#)

Nu gebeurt er iets bijzonders. Gerrit's jongste broertje Fransiscus is Gerrit achterna gereisd. Hij komt als veertienjarige "jongen" op 19 maart 1729 in dienst op het schip "Prattenburg" en arriveert met dit schip op 5 oktober 1729 in Batavia. Zie [Soldijboek Fransiscus](#)

Gerrit en Fransiscus zijn dan samen in Batavia. Maar de jonge Fransiscus is ziek, en kan niet terugreizen met de "Prattenburg". Gerrit kan echter wél mee met dit schip en laat Fransiscus achter. Gerrit's terugreis begint op 1 december 1729. Fransiscus sterft, 2 maanden later, op 29 januari 1730.

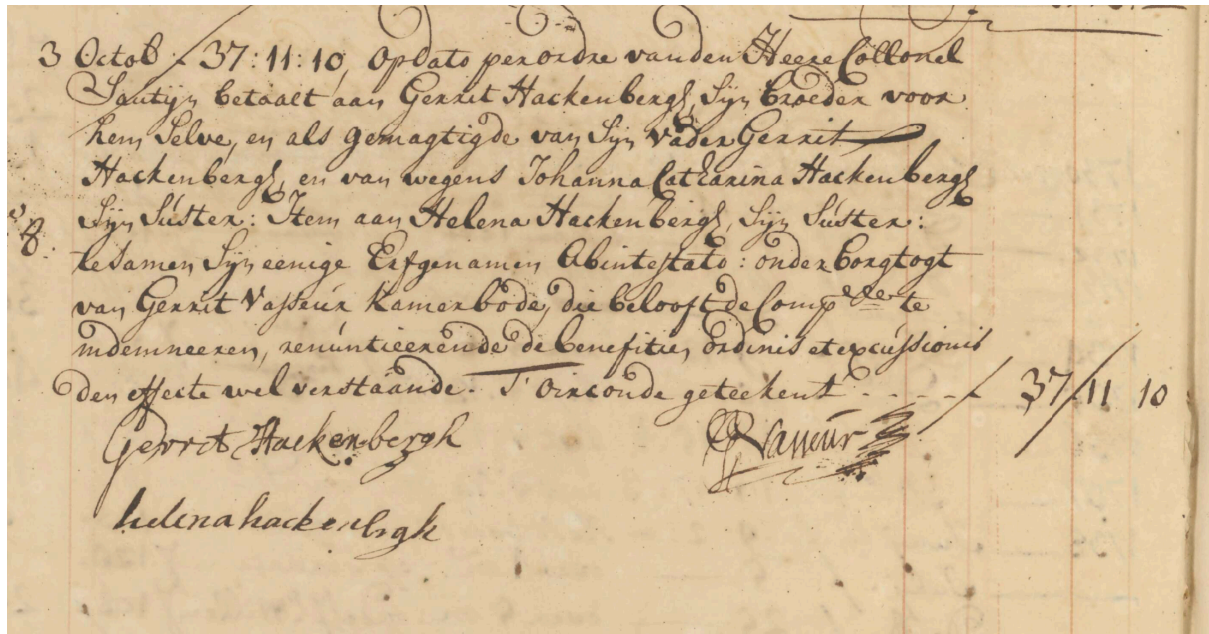
Als het schip "Prattenburg" op 25 juli 1730 aanmeert op de rede van Texel is Gerrit één jaar en negen maanden onderweg geweest.

1730 Gerrit terug in Nederland

Terug in Nederland is er de nasleep van het overlijden van Fransiscus.

Het soldijboek van Fransiscus vertelt het trieste verhaal.

Op 3 oktober 1730 wordt het nog niet uitbetaalde deel van wat Fransiscus tijdens zijn reis en verblijf heeft verdient uitgekeerd. 37 gulden, 11 stuivers en 10 centen.

6 HET SOLDIJBOEK VAN FRANCISCUS

Fransiscus laat dit na aan zijn erfgenamen, te weten: zijn vader, zijn broer Gerrit en zijn twee zusters Johanna Catharina en Helena. Zij staan vermeld als zijn “enige erfgenamen”. Had Franciscus een testament opgemaakt, of moeten we aannemen dat alle andere broers en zussen van Gerrit dan al zijn overleden? Dat laatste klopt in elk geval niet met de feiten die we kennen van broer Theodorus.

Theodorus (geboren op 8 juli 1703) leeft in elk geval nog als hij op 29 december 1730 vertrekt op het schip “Berkenrode” vanaf Texel naar Batavia. Theodorus is soldaat. Hij komt 4 juli 1731 aan in Batavia en vertrekt 7 september daarop naar het eiland Ternate.

Gerrit's derde reis naar Batavia

Gerrit en zijn vrouw Hendrickie Blommenberg zijn nog kinderloos. Weliswaar is op 25 mei 1729 een zoon “Gerrit” gedoopt, maar kennelijk heeft dit kind niet lang geleefd.

Gerrit wil weer naar Batavia reizen. Hij meldt zich opnieuw aan bij de VOC en regelt zijn zaken ondertussen.

In een korte voorbereidingsperiode omstreeks oktober 1730 gaat Gerrit een aantal leningen aan (in de vorm van obligaties die Notarieel worden vastgelegd en waarin is beschreven wanneer de obligatie zal worden terugbetaald en welke rente er wordt

gerekend) Zie index op [Stadsarchief Gemeente Amsterdam](#) en zoek op de naam “Hakkenberg”, “Hackenberg” of “Hackenbergh”

Gerrit is op 26 oktober 1730 (anderhalve maand voordat Theodorus vertrok) alweer met het schip “Spieringshoek” weg gezeild vanaf Texel naar Batavia. Aan boord is hij “Oppermeester” Hij komt 10 juli 1731 in Batavia aan.

Zie [soldijboek](#):

(Gerrit staat in de lijst van opvarenden vermeld als “Gerrit Lakpenberg”).

Later zal blijken dat Gerrit’s vrouw Hendrickie Blommenberg zwanger achterblijft. Dochter Adelijde Hackenberg wordt op 22 juli 1731 geboren.

6 dagen eerder dan Gerrit arriveerde zijn broer Theodorus in Batavia. Heel waarschijnlijk troffen de twee broers elkaar dus in Batavia totdat Gerrit zijn broer, soldaat Theodorus, op 7 september uitzwaait als deze vertrekt naar het Molukse eiland Ternate. Gerrit zal zijn broer niet meer terugzien. Theodorus sterft op 9 november 1736 in Ternate.

Gerrit’s leven en carrière in Batavia

Volgens verscheidene bronnen bekleedt Gerrit een aantal functies:

Stadschirurgijn 1733-34; Opperchirurgijn 1735; Administrateur 1736-42 en Opperkoopman 1740-42 in de medicinale winkel van het Casteel te Batavia.

Hij is in die functies aangesteld door het VOC en ontvangt daarvoor tot en met 1738 “maandgeld”. Zodra hij Opperkoopman werd is hij niet meer in dienst van de VOC maar zelfstandig. Zeer waarschijnlijk had Gerrit naast deze betaalde functies ook andere inkomsten. Dat was ook gebruikelijk in die tijd.

Gerrit komt door zijn functies in de kringen van de hoogste bestuurders van Batavia. Hij kent persoonlijk de machtige Gouverneur-Generaal Adriaan Valckenier. Waarschijnlijk is hij ook de lijfarts van Valckenier, behoort hij tot diens vriendenkring woont hij, net als de Gouverneur-Generaal, in het kasteel en gebruikt hij de maaltijden regelmatig met hem.

De Gouverneur-Generaal was in die tijd aangesteld door de VOC (Het dagelijks bestuur van de VOC in Nederland; de Heren XVII; benoemde hem). Hij was de hoogste bestuurder in Nederlands-Indië. Hij had grote beslisbevoegdheid en legde daarover verantwoording af aan de Heren XVII. Hij werd ter plaatse ondersteund door een adviescollege, de “Raad van Indië”. Leden van die raad werden “Raden” genoemd. Gouverneur-Generaal Valckenier was een zeer machtig man.

Gebruikelijk was dat de Nederlandse mannen samenleefden met een vrouw. In Batavia hebben altijd meer Europese mannen dan Europese vrouwen gewoond. Voor dit mannenoverschot vond men een praktische oplossing: het concubinaat. De mannen gingen samenleven met een Indonesische, Chinese of Japanse vrouw. Zo’n vrouw werd een njai genoemd.

Zoals de voorstanders van het concubinaat betoogden, verlost de njai de Europese man niet zelden uit zijn eenzaamheid, zorgde zij voor hem als een echtgenote, bestierde zij

zijn huishouden en verleende zij hem seksuele diensten. Tegelijkertijd kende het concubinaat niet de verplichtingen en knellende banden van een Europees huwelijk; de man kon de inheemse vrouw op elk moment zonder gevolgen wegsturen. [...]

In het concubinaat werden kinderen geboren. Vaak werden die kinderen niet erkend, maar wel ingeschreven in de geboorteregisters, wat de verplichting met zich meebracht de kinderen te verzorgen en op te voeden.¹

Gerrit zal geen uitzondering zijn geweest op deze regel. Het ligt voor de hand om aan te nemen dat uit een dergelijke samenleving ergens vóór 7 december 1739 een zoon is geboren die de naam Hendrik Franciscus Hakkenberg kreeg. Gerrit adopteerde deze zoon. Later zal in dit verhaal blijken dat die aanname wel eens onjuist kan zijn.

Om zijn verzorgingsplicht uit te voeren en de toekomstige zorg van zijn adoptiefzoon zeker te stellen liet hij op 31 oktober 1741 bij Notaris Abraham van Dinter in Batavia een document (Codicilaire Dispositie) opstellen waarin hij zes duizend gulden legateert aan Hendrik Franciscus.

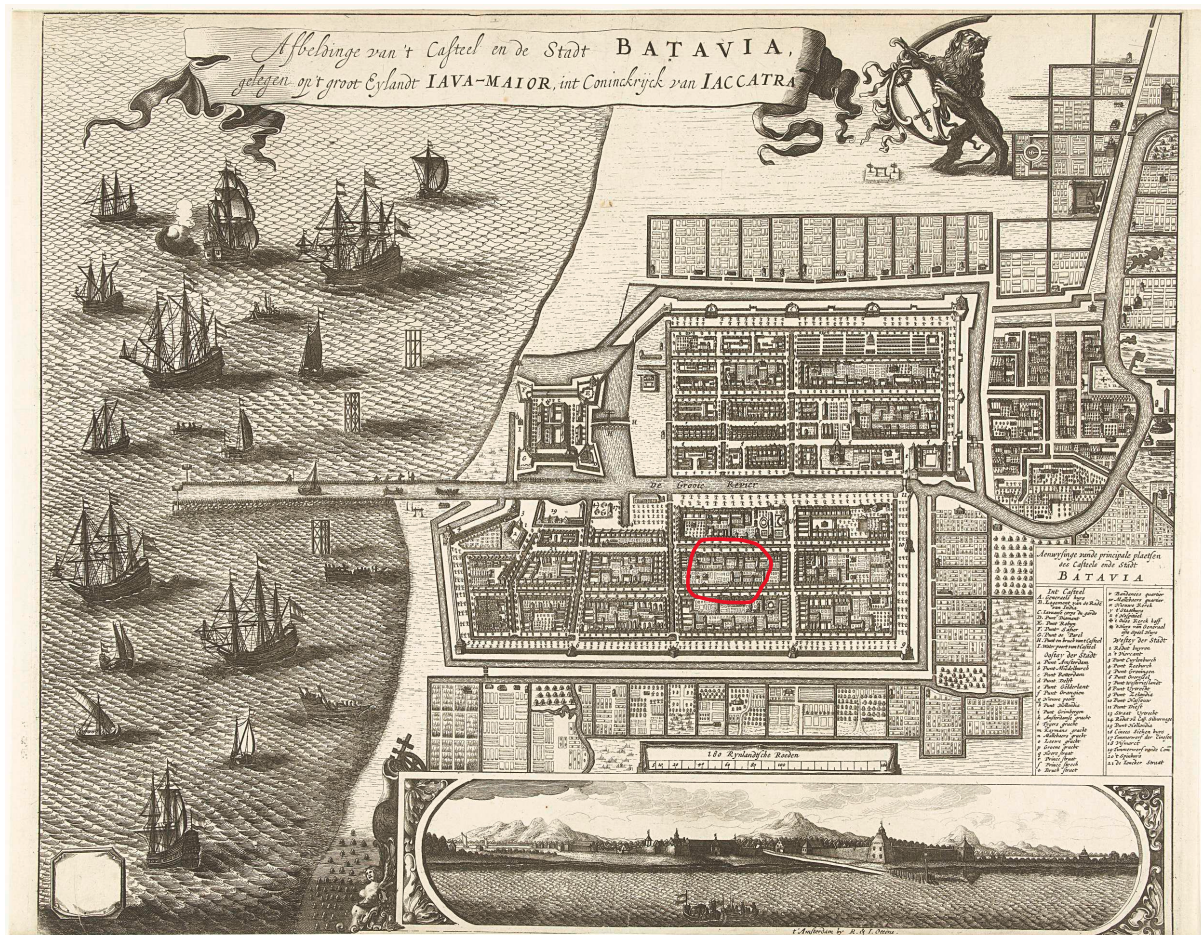
Op dat moment is Gerrit in een moeilijke situatie verzeild geraakt en is het hem duidelijk dat hij justitiële vervolging kan verwachten naar aanleiding van zijn betrokkenheid in een bloederig neergeslagen opstand die plaatsvond in 1740: De Chinezenmoord.

¹ De njai – Het concubinaat in Nederlands-Indië.

Auteur [Reggie Baay](#)

Uitgever Singel Uitgeverijen, 2009

ISBN 9025364454, 9789025364458

7 BATAVIA CA 1740; LINKS IN HET MIDDEN HET CASTEEL VAN BATAVIA HET CHINEES HOSPITAAL IN DE RODE CIRKEL

De chinezenmoord

Op wikipedia is een uitgebreid artikel te vinden over de chinezenmoord.²

Hieruit is het volgende afkomstig:

Wat gebeurde er

De Chinezenmoord of Bataviase Furie (9 tot 11 oktober 1740) was een slachting onder de Chinese bevolking van Batavia in Nederlands-Indië (nu Jakarta in Indonesië), waarbij tussen 5.000 en 10.000 Chinezen door de Europese, Indo-Europese inwoners en VOC soldaten, van de stad werden vermoord.

Oorzaken

Volgens Chinese bronnen was de belangrijkste oorzaak van de opstand de last die werd veroorzaakt door de zware belastingen die door de Nederlanders werden geheven na 1720 en twee Chinese mannen die de onderdrukking van de Nederlanders niet langer konden verdragen, de oorsprong van de catastrofe. Ze brachten hun landgenoten ertoe [tegen de Nederlanders] in opstand te komen.

² Zie <https://nl.wikipedia.org/wiki/Chinezenmoord>

Voorgeschiedenis

Aan het begin van de 17e eeuw werden door de Gouverneur-Generaal Jan Pieterszoon Coen grote aantallen Chinese bouwarbeiders en timmerlieden aangetrokken om op de ruïnes van Jacatra het VOC-centrum Batavia op te bouwen. Deze arbeiders werden al spoedig vergezeld door Chinese winkeliers, tussenhandelaars, groentetelers en koelies, die voor een groot deel voor de commerciële structuur van de stad zorgden. In de tweede helft van de 17e eeuw investeerden een aantal meer welgestelde Chinese handelaren in suikerplantages in de ommelanden van Batavia, die grote aantallen Chinese koelies te werk stelden. Deze plantagearbeiders waren, in tegenstelling tot de belastingbetalende Chinezen binnen de muren van Batavia, volkomen rechteloos. Zij werden zowel door de Chinese eigenaars van de plantages, als door de VOC, die in een zo laag mogelijke suikerprijs geïnteresseerd was, uitgebuit. De Chinezen binnen de muren van de stad waren al sinds de dagen van Coen georganiseerd in een 'Raad der Chinezen', geleid door een kapitein, een majoor en meerdere luitenants: Deze Chinese inwoners van de stad hadden burgerrechten, iets dat door menige, zich superieur achtende, Europese inwoner van Batavia met lede ogen werd aangezien. Rond 1740 bestond, ondanks de belemmeringen die men de immigratie uit China in de weg had gelegd, grofweg de helft van de bevolking van Batavia uit Chinezen: Ongeveer 5000 gegoede handelaars, ambachtslieden en winkeliers binnen de muren van de stad en ongeveer 10.000 grotendeels illegale koelies in de ommelanden.

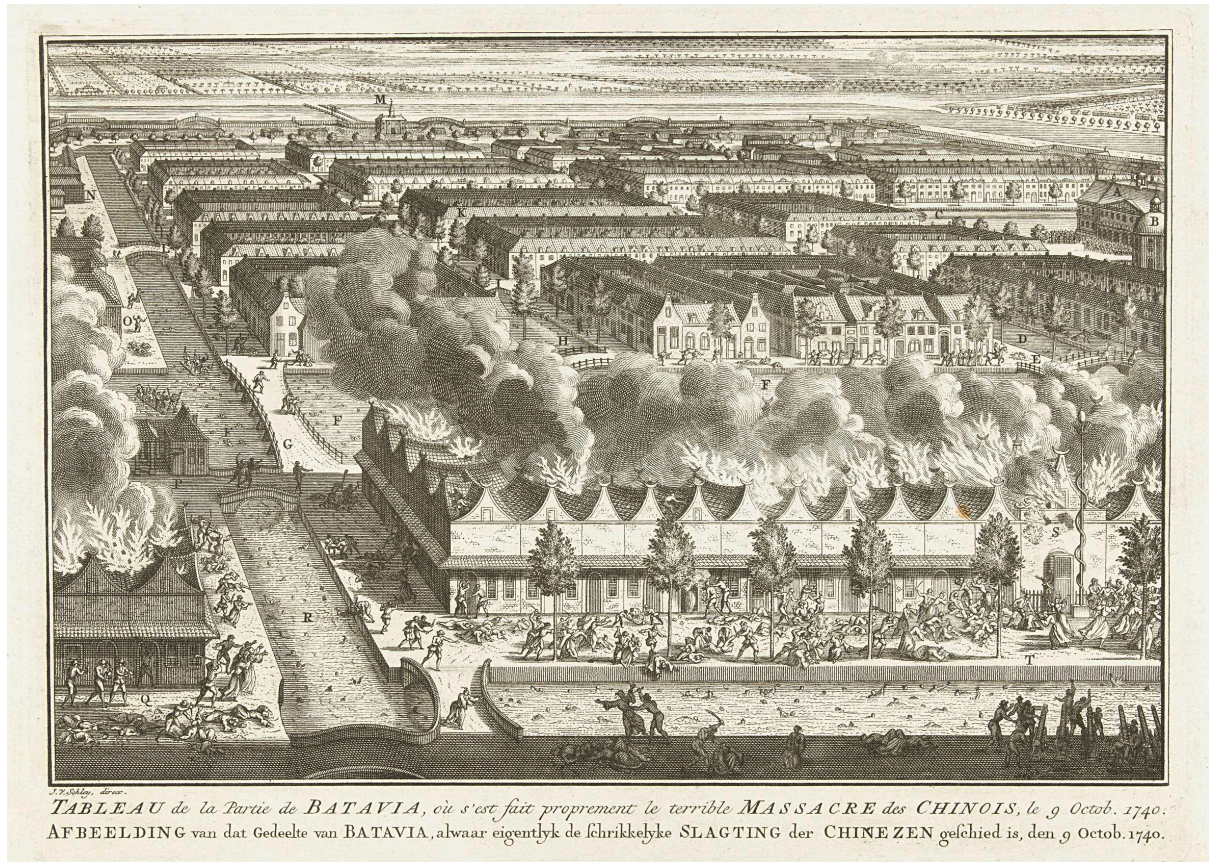
Suikercrisis

In het begin van de 18e eeuw stortte de markt voor suiker in. Dit leidde tot werkloosheid onder de Chinese plantagearbeiders rond Batavia. De rechteloze Chinese koelies in de streek rond Batavia zwierven in muitende en plunderende groepen in de ommelanden rond. Ze bereidden een aanslag voor en wilden Batavia overheersen.

Slachting onder de Chinese bevolking

Om het probleem van de in opstand gekomen Chinese koelies op te lossen besloot de VOC uiteindelijk op 25 juli 1740 om alle werkloze plantagearbeiders te transporteren naar de stad Galle in de Nederlandse kolonie Ceylon. Onder de koelies deed al snel het gerucht de ronde dat zij onderweg op volle zee overboord zouden worden gezet. Hierop veranderde de opstand van de Chinese arbeiders in een moordpartij rond Batavia, waarbij de streek werd geplunderd en daarop platgebrand. Nadat zij begin oktober door VOC-troepen ten zuiden van de stad uit hun stellingen waren verjaagd, deden in de nacht van 8 oktober de Chinese plunders een directe aanval op de muren van de stad Batavia zelf. Deze stormloop kon maar met de grootste moeite door de Europese inwoners worden afgeslagen. De stad verkeerde in staat van beleg. Nu ging al gauw het gerucht dat de goed georganiseerde Chinezen binnen de stad met de opstandelingen samenspannen. Gouverneur-Generaal Adriaan Valckenier kwam hierop met het voorstel om de 'stad van de Chinezen te ruimen'. De Raad van Indië besloot tot een meer afwachtende houding, daar de Chinezen binnen de muren zich rustig hielden. In opdracht van de VOC werd op de ochtend van 9 oktober huiszoekingen uitgevoerd in alle Chinese huishoudens binnen de stadsmuren, die door op buit beluste matrozen, militairen, werknemers en slaven al snel uitliepen op regelrechte moordpartijen. In de

loop van drie dagen werden alle Chinezen binnen en buiten de stad vermoord, ook diegenen die eerst uit voorzorg gevangen waren genomen en zelfs de bedlegerige Chinezen in de ziekenhuizen.

De gevolgen

De VOC dwong de overgebleven Chinezen in Batavia zich direct buiten de stad in een zogenaamd Chinees kamp (Glodok) te vestigen, dat tot op de dag van vandaag de Chinese buurt van Jakarta is gebleven. De suikerindustrie trok al snel weer aan en ook de Chinese handel kwam in de loop van de volgende jaren weer op gang.

De schuldigen

De Raad van Indië en de gouverneur-generaal Valckenier waren het onderling oneens wie de schuldige van de moordpartij was geweest. Valckenier kreeg de meerderheid van de Raad aan zijn zijde, maar het lid Gustaaf Willem van Imhoff die het beleid van de Gouverneur-Generaal sterk had afgekeurd en die Valckenier verantwoordelijk achtte voor het gebeurde, werd, samen met de andere dissidente leden van de Raad, gedwongen naar Nederland af te reizen. Van Imhoff greep daar de gelegenheid aan om zijn versie van het gebeurde aan de bestuurders van de VOC (de Heren XVII) te vertellen. Nadat Van Imhoff in Nederland het gelijk aan zijn zijde had gekregen, werd hij door de Heren XVII tot Gouverneur-Generaal benoemd en naar Nederlands-Indië gestuurd om orde op zaken te stellen. Valckenier, die te laat begreep dat Van Imhoff hem in patria de schuld in de schoenen schoof, droeg zijn functie als gouverneur-generaal aan Johannes Thedens over en reisde op 7 november 1741 als admiraal van de retourvloot op het schip "Amsterdam" naar Nederland af om nog te redden wat er te redden viel. In zijn

gezelschap zeilden enkele naast betrokkenen die een dubieuze rol hadden gehad tijdens de ongeregeldheden, (note: waaronder Gerrit Hakkenberg) mee. Aangekomen in Kaapstad (25 januari 1742) werd Valckenier 'in zeer slechte constitutie zowel van lichaam als hersens', en de overige leden van zijn gezelschap, op last van de Heren XVII door gouverneur Swellengrebel onder militair arrest geplaatst. In augustus 1742 werden de gevangenen terug naar Batavia gestuurd. Valckenier werd aangeklaagd wegens moord, met als eis de doodstaf en verbeurdverklaring van zijn bezittingen. Tot zijn dood in 1751 zat hij gevangen op Kasteel Batavia in afwachting van een proces. Na het overlijden van Valckenier verklaarden de Heren XVII het tegen hem aangespannen rechtsgeding als "door den dood geaboleerd (=vernietigd)". De zaak ging daarna voor altijd de doofpot in.

Gerrit ontvlucht vervolging

Gerrit voelt, als hij in het gevolg van Gouverneur-Generaal Valckenier in Kaapstad is aangekomen en gearresteerd dat hij op enig moment terecht zal moeten staan en wellicht vervolgd zal worden. Hij weet uit zijn gevangenschap te ontvluchten en als het schip de "Amsterdam" op 15 maart 1742 weer vanaf de Kaap naar Europa vertrekt is Gerrit aan boord.

Op 19 juni 1742 meldt een verslag van de politieraad in Kaap de Goede Hoop dat Gerrit op clandestiene wijze toch met een retourschip vertrokken was.

Gerrit zal zijn woonplaats Amsterdam echter nooit bereiken. Het schip "Amsterdam" vergaat volgens de VOC met man en muis voor de Shetland eilanden in 1742. Dit laatste past weer prima met de verklaring van Hendrikje Bloemenberg dat haar man in 1742 met de "Amsterdam" is verongelukt. Onduidelijk is hoe Hendrikje hierover geïnformeerd is.

Wat had Gerrit misdaan?

Februari 1743 begint in Batavia het proces in zake de 'massacre der Chineezers' tegen Valckenier en de medebeschuldigden.

Medebeschuldigden waren Mr. Vincent Helvetius, (Valckenier's zwager), Lid van den Raad van Justitie (ontslaan van rechtsvervolging 28 Mei 1755); Mr. Cornelis Philips, advocaat-fiscaal (in gijzeling overleden); **Gerrit Hakkenberg**, opperkoopman (ontvlucht); Pieter Bookesteyn, baljuw; Hendrik Duurvelt, sergeant-majoor; Jan de Roode, vendumeester en Kapitein Coenraad Mulder (allen overleden); verder Jacob Kool, burger-luitenant, Nicolaas Munnix, inspecteur der leprozen en Pasqual Andiesz., Indisch luitenant.

Het proces verliep moeizaam en langzaam.

De aanklacht tegen Valckenier en de overige betrokken kwam pas in Maart 1744

De beschuldiging tegen Valckenier waren:

1. Ambtsverkoop;
2. Het ombrengen der Chineezers:

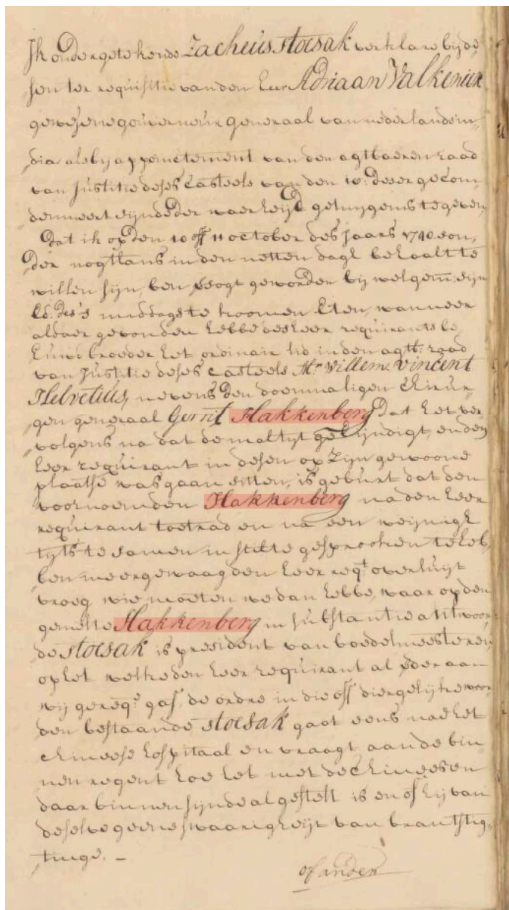
- a. de algemeene uitroeiing,
- b. het doen sterven der Chineezen in Compagnies en Stadsboeien,
- c. het uitjagen en ombrengen der Chineezen van het hospitaal³;
3. Het vervalschen eener resolutie;
4. Gekwetste majesteit en geweldpleging door verkrachting der vergadering van den Raad van India en het arresteren en opzenden van drie Raden.

De eis was natuurlijk in overeenstemming met de zwaarte der beschuldiging:

‘Onthalzing van Adriaan Valckenier, met confiscatie zijner goederen, nadat vooraf daaruit de drie Raden Van Imhoff, De Haeze en Van Schinne schadeloos zouden zijn gesteld.’

Uit de verhoren in dit proces komt naar voren dat Gerrit vooral een rol werd toebedacht bij beschuldiging 2c.

Er wordt een groot aantal personen verhoord en hun verklaringen worden verzameld en ter beschikking gesteld aan de Raad van Justitie.

8 PAGINA UIT HET BOEK, TRANSCRIPTIE VANAF 7E REGEL

Zo'n verzameling van verklaringen is onder andere het boek "t Huis te Boede" 2^e deel. (zie <https://zoekintranscripties.nl/document/NL-HaNA/1.04.02/9447/0289?query=hakkenberg>)

In dat boek vinden we de getuigenis van ene Zacheus Stolsak. Hieruit enkele passages die zijn getranscribeerd en daarnaast (door mij) in moderne taal gezet.

³ Niet zonder reden had eene Commissie uit de Staten-Generaal, in haar verslag van 30 October 1741 dit ombrengen van gevangenen en zieken, 'eene actie' genoemd, 'die niet zonder horreur kan worden aangemerkt.'

dat ik op den 10 off 11 october des Jaars 1740. son,
 „der nogthans in den netten dagh behaalt te
 willen zijn ben versogt geworden bij welgem: zijn
 lid: des 's middags te koomen Eten, wanneer
 aldaer gevonden hebbe des heer requirants be,
 „huws broeder het ordinair lid in den agtb: raad
 van Justitie deses Casteels M:r Willem vincent
 Helvetius, nevens den doemaligen Chirur,,
 „gen generaal Gerrit Hakkenberg dat het ver,,
 „volgens na dat de maltijt geEijndigt, en den
 heer requirant in desen op zijn gewoone
 plaatse was gaan zitten, is geburt dat den
 voornoemden Hakkenberg na den heer
 requirant toetrad en na een weijnigh
 tijts te samen in stilte gesproken te heb,,
 „ben meergewaagden heer reg:t overluijt
 vroeg wie moeten we dan hebbe, waar op den
 gemelte Hakkenberg in substantie antwoord
 „de stolsak is president van boedelmeesteren
 op het welke den heer requirant al verder aan
 wij gereg:t gaf, de ordre in die off diergelijke woor
 „den bestaande, stolsak gaat eens nae het
 chineese hospitaal en vraagt aan de bin,,
 nen regent hoe het met de chineesen
 daar binnen sijnde al gestelt is, en of hij van
 deselve geene swaarigheid van brantstig,,
 „tinge.
 of ander

Dat ik op de 10^e of 11^e oktober van
 het jaar 1740, ik weet niet precies
 welke van de twee dagen, verzocht
 werd bij Valckenier 's middags te
 komen eten. Toen ik daar aankwam
 waren daar een lid van de Raad van
 Justitie, Valckeniers zwager Mr.
 Willem Vincent Helvetius en de
 toenmalige Chirurgijn Generaal
 Gerrit Hakkenberg. Toen de maaltijd
 was beëindigd en Valckenier op zijn
 gebruikelijke plaats was gaan zitten
 stapte Hakkenberg naar hem toe.
 Na een poos met elkaar gefluisterd
 te hebben vroeg Valckenier hardop:
 “Wie moeten we dan hebben?”
 Daarop antwoordde Hakkenberg
 “Stolsak is president van
 boedelmeesteren” Waarop
 Valckenier vervolgens aan mij
 opdracht gaf met ongeveer de
 volgende woorden: **“Stolsak ga
 eens naar het Chinees Hospitaal
 en vraag aan de binnen-regent hoe
 het met de chinezen daarbinnen is
 gesteld, en of hij geen
 “swaarigheid van brandstichting”
 of andere**

onderneming te wagten heeft, en segtd
 selve binnen regent uijt mijn naam, soder is
 het selve Hospitaal mogte gevonde worden
 die hij bespeurde gevaarlijk, te sijnde selve uij
 het hospitaal te jaegen dogh van de uijt voeri
 van welke voorsz: ordre den geref: om desselfs
 swaare hooft pijn versogt te moge weesen
 gelxcuseert, op welke instantie den geref:
 het uijt voeren van voorsz: ordre door den
 heer geref: is ontslagen, En is tot het uijtvo
 „ren van de hier voorgemelde commissie,,
 het voordragen van gemelts Hakkenberg do
 den heer reg:t benoemt den burger Nicolaas
 Munnix, als in die tijt geweest hebbende vicept
 „sis van gemelde boedelmeesteren en doen
 „maals in het casteeleijnde, en is vervolgens van voo
 melde ordre van den heer requirant aan den ge,,
 mette Mannip door meergewaagden Hakken
 „berg in presentie van vooren gem: Helveluus
 en den gerequireerden kennis gegeven, in sodan
 „ge bewoordinge of substantie als hier voren van
 den geref:en is geseget dat voorts hij Munnix de
 executie van voorsz: ordre van den heer requira,,
 na best onthout op sigh genomen heeft gehat wan,,
 neer Een verschil tusschen meer gem: helvetius en

**handelingen moet verwachten? En
 zeg tegen de binnen-regent
 namens mij, dat mocht hij zoiets in
 het Hospitaal bespeuren en
 gevaarlijk vinden om hen uit het
 Hospitaal te jagen. Doch ik**
 (Stolsak) verzocht om van deze
 opdracht te worden geëxcuseerd
 omdat ik zwaar hoofdpijn had.
 Daarop ben ik (Stolsak) van de
 opdracht ontslagen. Op voordracht
 van Hakkenberg is de burger
 Nicolaas Munnix destijds vice-
 president van de boedelmeesters
 en aanwezig in het kasteel, voor de
 uitvoering van de order van
 Valckenier voorgesteld. Vervolgens
 is door Hakkenberg in het bijzijn van
 Helveticus en mij (Stolzak) aan
 Munnix de opdracht zo goed
 mogelijk herhaald en door Munnix
 op zich genomen. Daarna is een

hakkenberg over het mede gaan na gem: hospitaal is ontstaan, sonder nogthans te kunnen seggent/ waar in de Eijgentlijke woorden hebben bestaan verders verklaard den gerequireerden nopens die voorsz: saak niet anders te weten maar naderhand wel gesien te hebben dat de twee voorsz: personen, in geselschap van gem: Munnix	geschil ontstaan tussen Helveticus en Hakkenberg over het meegaan naar het hospitaal, hoewel ik (Stolsak) niet kon zeggen welke woorden letterlijk werden gesproken. Verder verklaarde Stolsak over deze zaak niets anders te weten maar naderhand wel gezien te hebben dat de twee voornoemde personen (Helvetius en Hakkenberg) in gezelschap van Munnix
unnix na het voorsz: hospitaal waeren mede gegaan. Batavia den 22 Augustus Anno 1744:	Naar het Hospitaal waren meegegaan. Batavia 22 augustus 1744

Het voorgaande treffen vond dus plaats ten tijde van de chinezenmoord.

Valckenier wist dat de massacre gaande was, maar greep niet in. Heimelijk stemde hij er kennelijk mee in.

Gerrit Hakkenberg deelde waarschijnlijk Valckenier's zienswijze. Vanuit zijn functie (Opperchirurgijn) was hij wellicht goed geïnformeerd over de situatie in het Chinees Hospitaal en dat zich daar chinezen ophielden die nog aan de slachting ontkomen waren. Al fluisterend brengt Gerrit Hakkenberg Valckenier hiervan op de hoogte.

Valckenier reageert hierop door te vragen wie hij moet hebben om die chinezen de straat op te zetten. Hij weet dat deze dan in handen zullen vallen van de moordende massa.

Hakkenberg zegt dat het voor de hand ligt die opdracht aan Stolzak, als president van de boedelmeesters, te geven. Stolzak reageert daarop door te zeggen dat hij te bang is om onder de heersende omstandigheden over straat te gaan. Er werd, op voorspraak van Gerrit Hakkenberg, besloten om de opdracht dan aan Munnix, de vice-president van de boedelmeesters te geven. Valckenier stemt daarmee in.

Valckenier heeft zijn opdracht zodanig geformuleerd dat dit geen rechtstreekse order is om de chinezen in het hospitaal (ook) te vermoorden. Helveticus en Hakkenberg begrijpen de intentie wel en besluiten om de opdracht aan Munnix (die zich ergens in het kasteel bevindt) over te brengen en mee te gaan naar het Chinees Hospitaal.

Er zijn dan drie direct betrokkenen: Helvetius, Gerrit Hakkenberg en Munnix.

Over wat zich afspeelde tijdens de wandeling naar, en vervolgens in het Chinees Hospitaal zijn veel getuigenissen in de juridische dossiers vastgelegd. Ze stemmen niet altijd helemaal overeen. Het beste overzicht ontstaat uit de eis en conclusies die de officier van justitie Mr. Cornelis Rosenboom, advocaat fiscaal van India, in 1755 (15 jaar na dato!) aan de Raat van Justitie presenteert. (zie

<https://www.zoekintranscripties.nl/document/NL-HaNA/1.04.02/9446?query=Hackenberg&index=1>).

Tegen Gerrit Hakkenberg werd geen veroordeling meer geëist. Anders dan Helvetius stond hij dus niet terecht. Hij was immers ontvlucht en tijdens zijn vlucht in 1742 al omgekomen. Of zoals de Eiser (Officier van justitie) zegt: De misdaad in het Chinees Hospitaal is gepleegd

*door drie personen, waar van er twee
de wereldsche straffe
door den dood reeds ontdooken zijn*

Van de drie wordt daarom alleen Helvetius aangeklaagd.
Daaruit is het volgende ijzingwekkende verslag samengesteld.
Er wordt verteld dat Helvetius, Hakkenberg en Stolsak zich naar

*“de wooning van den administrateur der
medicinale winkel omtrent de waterpoort
deses casteele begeeven
en den evengenoemde Nicolaas Munnix al
daar hebbende vinden zitten”*

Dat door Gerrit Hakkenberg

*“uijt name van den gouverneur generaal
opgedraegen geworden is”
“dat dese commissie aan hem Munnix door
den evengenoemde generaal waarlijk was
opgedraegen”*

Helvetius en Stolzak bevestigen dit.
Munnix neemt de opdracht (“commissie”) aan, en Helvetius, Hakkenberg en Munnix (de
“commissanten”)

*“Voorsagen zig nog niet alleen van eenige
opper en ondermeesters, maar
ook, nadat dit geselschap buijten het caste
le geraekt was, van een goed gedeelte op
de straeten swervend grauw om haar voor
neemen uijt te voeren.*

*En dit is onwederseggelijk waar, dat of de
gesamentlijke commissianten
off een van hun, aan de geenen die
hen volgden kennisse hebben gegeven
van 't geene te gebeuren, en door haar behulp
uijtgevoerd te worden stond.*

*En hier is het wel te gelooven, dat er al
vrij wat volk is mede geloopt
terwijl de handen van't gemeen nog rookte
van het eerst kort bevoorens vergooten
bloed in de generale massacre.”*

Aangekomen bij het Chinees Hospitaal zijn Helvetius, Hakkenberg en Munnix naar binnen gegaan en hebben de binnen-regent Jan Liefhout

*“aan een zijde geroepen, en apart
gesprooken”*

*“kort daarop de
in dat huijs beschejdene zieke chineesen
naer
vooren gebragt, den huijsdeur uijtgestooten,
en vervolgens vermoord*

*geworden zijn door de hier boven aangegroep
de zoo mede gebragte als vergaderde Euro
peesen, Inlands en slaven.*

*En dat nog wel 't gruwlijke is
gedeeltelijk door de meergerepte Hackenb
erg Munnix en Helvetius*

Volgens meerdere getuigen

*“tot het massacreeren van de chineesen ge
holpen hebben”*

Volgens twee andere getuigen

*“eijgen handig de chineesen met haare zijd
geweeren⁴ voor
den deur door stookten hebben”.*

De officier van justitie wijst er in zijn eis en conclusies verder op:

*“dat Helvetius tesamen met den meermelte
Hackenberg en Munnix niet alleen on-
gecualificeerd een tot op 31 begroot
wordende getal chineesen
buijten dien deur op de Publique
straat doen jaegen
En aan een naer chineese moord
ongeduldig wagtende en ten dien fine te
samen geroepen hoop canaille en schuijm
van slaeven willens en voor
weetens wat er te
volgen stand overgegeven.*

⁴ Zijdgeweer: Elk blank wapen, dat in den gordel of aan een koppel op zijde gedragen wordt, dus degen, sabels, enz

*Maar daar en boven Helvetius
ejgenhandig met dese ongelukkige*

*gasten met bloed besoodelt
en beswalkt heeft*

En

*zig dien volgende schuldig gemaakt aan 't
crimen honucidu, nec*

*culpa lata, nec ob defensionem sun sed du
ro nec andianimo perpetrati*

We moeten concluderen dat Gerrit Hakkenberg zich niet anders gedroeg en zich net als Helvetius schuldig heeft gemaakt aan moord...

De nalatenschap van Gerrit Hakkenberg

Gerrit stierf tijdens zijn vlucht toen het schip, waarop hij naar Nederland probeerde terug te komen, verging in 1742.

Zijn vrouw Hendrickie Blommenberg bleef als weduwe achter. Hendrickie had 9 maanden (22 juli 1731) nadat Gerrit voor het laatst vertrokken was naar Batavia een dochter gekregen: Aeltgen of Aaltje. Gerrit heeft zijn dochter nooit gezien.

Tijdens zijn verblijf in Batavia heeft Gerrit naar het lijkt daar ook een kind verwekt. Hij noemt hem zijn adoptiefzoon: Henricus Franciscus Hakkenberg.

Nadat de Chinezenmoord heeft plaatsgevonden en voordat hij op 7 november 1741 in het gezelschap van Valckenier vertrekt naar Kaap de goede Hoop regelt Gerrit nog een aantal zaken op financieel gebied bij notaris Abraham van Dinther in Batavia. Zo laat hij deze notaris op 31 oktober 1741 vastleggen dat een legaat van 6.000 gulden uit zijn nalatenschap moet worden toegewezen aan zijn adoptiefzoon Henricus Franciscus Hakkenberg⁵

Gerrit heeft in Batavia inkomsten gehad en kapitaal verzameld. De afwikkeling van zijn financiële nalatenschap is een complex en langdurig proces geweest.

Voor zover er een erfenis te verdelen was waren zijn vrouw Hendrickie en zijn dochter Aeltgen de erfgenamen. Zijn adoptiefzoon Henricus Franciscus was een legaat toegewezen. Zover was het wel duidelijk. Onduidelijk was de omvang van de

⁵ Er is een "Codicilaire Dispositie" opgesteld op 31 oktober 1741 door notaris Abraham van Dinther in Batavia.

nalatenschap en of die nalatenschap, gezien Gerrit's verleden wel naar de erfgenamen kon gaan.

Over die vraag ontstond zich een langdurige gerechtelijke procedure. Deze diende bij de krijgsraad in Den Haag onder leiding van de procureur Mijlins. Voor de erfgenamen betekende dit dat er grote kosten gemaakt moesten worden. De procureur moest worden betaald, maar ook advocaten, notarissen en andere zaak behartigers.

Of deze kosten allemaal konden worden gedekt uit de erfenis moest natuurlijk ook worden vastgesteld en daarom werd een rekening courant geopend.

In deze rekening courant van Gerrit Hakkenberg werden alle inkomsten en uitgaven bijgehouden. Deze rekening courant werd beheerd door 3 daartoe aangewezen heren, Jan Groes, Jacob Dull en Aarnoud van Orsoy Jansz.

Vanaf 26 april 1746 werden de tegoeden die Gerrit had op deze rekeningen verzameld.

Jan Groes had op die datum al een bedrag in beheer van f 10.901 en 14 stuivers.

Op 6 februari 1747 werd hierna door de heren Cleyn en Milet uit Middelburg f 3.293 en 10 stuivers gestort voor "hetgeen zij van Gerrit Hakkenberg in handen hadden".

Ene Otto Ruisch was door Gerrit Hakkenberg gemachtigd om zijn zaken waar te nemen. Ruisch zorgde ervoor dat allerlei andere tegoeden terecht kwamen op de rekening courant. Op 21 september 1747 stortte hij hieruit f 24.077 en op 13 augustus 1748 nog eens f 11.814,50.

Dit leverde een totaal saldo aan inkomsten op de rekening courant van f 50.086,90.

De koopkracht van dat saldo zou momenteel neerkomen op ca € 600.000.

Uit de rekening courant werden de kosten van de gerechtelijke procedure betaald, maar ook werd aan Gerrit's weduwe Hendrickie regelmatig een uitkering gedaan.

Op 8 juli 1751 wordt bij Notaris van Son in Amsterdam door de 3 beheerders van de rekening courant verantwoording afgelegd. De rekening wordt gecontroleerd en akkoord bevonden. Elke transactie die heeft plaatsgevonden is beschreven en van een datum voorzien.

Klik op deze link om het betreffende document te zien:

<https://archief.amsterdam/indexen/deeds/d837ae04-3f6b-6b6d-e053-b784100acdee>

Na verrekening van inkomsten en uitgaven resteert een batig saldo van f. 18.733 en 9 stuivers. Het batig saldo komt toe aan Hendrickie Blommenberg. De partijen maken vervolgens in dezelfde acte onderling afspraken over hoe dit saldo wordt uitgekeerd en in welke vorm. De acte is ondertekend door 'weduwe Hackenbergh', haar dochter 'Alida Hakkenberg', de man van Alida 'Samuel Joachim van Bunge' en de drie beheerders.

Eén van de transacties is een betaling van f 6.000 op 21 september 1747 aan de notaris Pieter van Gulick. Deze notaris is op 31 mei 1747 door de 'Heeren Schepenen' aangesteld als bewindvoerder om 'het regt en interest van de minderjarige Henricus

Franciscus waar te nemen over het legaat door Gerrit Hackenberg aan hem besproken, te vorderen en ontvangen en ten zijne nutte aan te leggen’.

Beheer van het legaat van Henricus Franciscus

Notaris Pieter van Gulik beheert het legaat. Daaruit worden betalingen gedaan in verband met het levensonderhoud en de opvoeding Henricus Franciscus. Als Henricus volwassen is eindigt de taak van de notaris en legt hij daarover rekenschap af. Op 7 december 1764 wordt daarvan een notariële acte opgesteld. In de acte staat dat Henricus Franciscus op dat moment meerderjarig (dus 25 jaar) is. Aan de acte vastgehecht zit een overzicht van alle ontvangsten en betalingen die zijn gedaan.

Daaruit leiden we af dat Henricus Franciscus omstreeks 1739 moet zijn geboren en daarna op een of andere manier vanuit Batavia naar Holland is gekomen.

Vanaf 20 mei 1748 wordt uit het legaat jaarlijks (kennelijk achteraf) een bedrag van f 250 betaald aan Johan Philip Kapink. Deze betalingen gaan door tot en met 14 november 1764.

Johan Philip Kapink kennen we uit ons onderzoek naar de geschiedenis van de familienaam Hakkenberg van Gaasbeek. Van dit onderzoek wordt verslag gedaan in de Mescher Familiekroniek “Hakkenberg van Gaasbeek; Geschiedenis van de familienaam”.

Johan Philip Kapink is getrouwd met Aletta Maria Slicher. In het gezin Kapink-Slicher groeide het geadopteerde kind van Gerrit Hakkenberg, Henricus Franciscus Hakkenberg op.

De vraag dient zich nu aan hoe het komt dat juist deze personen de adoptie op zich nemen. Een nader onderzoek hiernaar geeft dit verhaal een interessante wending.

Onderzoek adoptieouders H.F.Hakkenberg

Aletta Maria Slicher is een dochter van Abraham Slicher uit Delft. Zij heeft een eerste huwelijk met ene Gerardus Grubé uit Haarlem (ondertrouw 27 december 1732).

Gerardus Grubé is net als Gerrit Hakkenberg in dienst bij de VOC als chirurgijn. Al voor zijn huwelijk is hij op Batavia geweest. Hij vertrok op 10 mei 1728 en keerde terug op 9 oktober 1729. (zie [Soldijboek](#))

Voor zijn tweede reis vertrok Grubé op 26 februari 1733 (zie [Soldijboek](#)). Gerardus werd aangesteld als beheerder (binnen-regent) van het leprozeneiland Purmerend. Dit eiland ligt voor de kust van Batavia (thans Pulau Bidadari genaamd). Daarvan kwam hij niet meer terug, hij overleed op 28 februari 1736. Vanaf dat moment was Aletta Maria Slicher weduwe, hoewel zij dit pas maanden later, als het nieuws uit Batavia in Holland aankomt, zal hebben vernomen.

Aletta is als echtgenote, en zonder kinderen de natuurlijke erfgenaam van Gerardus Grubé. Het afwikkelen van de nalatenschap van Grubé zal niet eenvoudig zijn geweest. In Holland had Grubé enkele obligaties afgesloten die wellicht nog moesten worden

vereffend en in Batavia bevond zich nog zijn boedel. Ook had hij nog de betaling tegoed voor zijn functie op het eiland Purmerend.

Aletta ondervindt kennelijk moeilijkheden om het haar toekomende erfdeel te verkrijgen. Als vrouw kan zij (zo was de wetgeving) niet zelfstandig handelen dus stelt zij zaakwaarnemers aan die dit voor haar moeten regelen. Heel bijzonder is dat zij besluit om zelf naar Batavia te reizen.

In een [notariele acte van 24 oktober 1736](#) is opgetekend dat Aletta Maria Slicher op het punt staat om te vertrekken met het schip “Gaasperdam” naar Batavia. Zij is in gezelschap van Gerard van Ommeren (predikant) en Jan Dirk Bensing (derde opperchirurgijn van het hospitaal op Batavia).

Het schip “Gaasperdam” vertrekt op 10 maart 1737 vanaf Texel en bereikt Batavia op 16 oktober 1737.

Kennelijk komt Aletta daar in contact met Gerrit Hakkenberg. Gerrit is op dat moment Opperchirurgijn en Administrateur van de medicinale winkel en woont op het kasteel van Batavia. Een bewijs dat de twee elkaar ook werkelijk treffen komt voort uit een getuigenis die ene Henri Abbis aflegt in een van de verhoren naar aanleiding van de Chinezenmoord. [Henri Abbis verklaart](#) dat hij omstreeks 10 oktober 1740 's-Middags heeft gegeten in het huis van Gerrit Hackenberg die in gezelschap was van de juffrouwen Stoesak, de Vogel en Grubé.

We mogen aannemen dat de gemelde Juffrouw Grubé in feite Aletta Maria Slicher (weduwe Grubé) was.

We vinden Aletta Maria Slicher (“Sligher”) ook herhaaldelijk terug in de stukken van de Raad van Justitie in Batavia waarin zij in de jaren 1739 en 1740 een procedure voert in verband met “atroce en verbale injurien” (gruwelijke en mondelingen verwondingen) gepleegd door ene Willem van Boneval. Waarom het in dit proces precies gaat is voor alsnog niet duidelijk. Ook is geen duidelijk uitspraak in deze procedure gevonden.

Wél duidelijk lijkt dat Aletta Maria Slicher en Gerrit Hakkenberg elkaar in de periode 1737 tot en met 1741 in Batavia hebben gekend en ze zijn in elkaars aanwezigheid gesignaleerd.

Zou het zo kunnen zijn dat Aletta in 1739 zwanger was van Gerrit en een zoon baarde?

Dat lijkt niet onwaarschijnlijk. Het blijkt uit een [notariële acte van 4 oktober 1743](#) dat “Gerrit Hackenbergh” op 27 oktober 1741 (dus kort nadat hij een rol speelde in de chinezenmoord) een wisselbrief schrijft van f.2400,= ten behoeve van “Aletta Maria Slicher”. Het geldbedrag komt via de zaakwaarnemer van Gerrit (Otto Ruisch) en de zaakwaarnemer van Aletta (Jordanus Rijke) uiteindelijk ook bij haar terecht.

Zoals bekend vertrekt Gerrit Hakkenberg op 7 november 1741 in het gezelschap van Gouverneur Generaal Valckenier met het schip “Amsterdam”. Bij aankomst in Kaap de Goede Hoop wordt het gezelschap gearresteerd om te worden berecht in Batavia. Gerrit ontvlucht echter en probeert terug te keren naar Holland met de “Amsterdam”.

Op 15 maart 1742 vertrekt de “Amsterdam” uit Kaap de Goede Hoop. Jammer voor Gerrit, maar de “Amsterdam” is met man en muis vergaan bij de Shetland eilanden in 1742.

Uit een acte van [4 november 1742](#) blijkt dat Aletta Maria Slichers kort na Gerrit Hakkenberg uit Batavia is vertrokken. In deze acte geeft Aletta Maria Slichers weduwe van Gerardus Grubé die met het schip “De Oude Zijpe” uit Oost-Indie is gerepatrieerd een machtiging aan Jan Le metre om uit haar naam bij de kamer van Enkhuizen al haar toebehorende goederen (‘gemerkt zijnde AMG’) op te eisen die uit het gemelde schip “De Oude Zijpe” zijn geborgen.

Wat gebeurde er dan met dit schip? Op de VOCsite vinden we de informatie over de reis van “De Oude Zijpe”. Het schip is op 15 december 1741 uit Batavia vertrokken (5 weken nadat Gerrit Hakkenberg vertrok), kwam op Kaap de Goede Hoop aan op 22 april 1742 (Gerrit is al 5 weken daarvoor ontvlucht en vertrokken uit de Kaap met de “Amsterdam”), en vertrekt op 11 mei 1742 vanaf de Kaap. De Oude Zijpe komt echter vlak bij huis in een zware storm op de Noordzee terecht. Het vergaat op 22 september 1742 een halve mijl ten noorden van Zandvoort nadat het alle ankers verspeeld had. Alle opvarenden en een groot deel van de lading worden gered.

Maria was dus een van de geredde opvarenden. Is het onlogisch te veronderstellen dat zij haar ongeveer 3 jaar oude kind, Hendrik Franciscus Hakkenberg bij zich had, en dat hij langs deze weg uiteindelijk in Nederland terecht kwam?

Gerrit Hakkenberg keerde niet terug, Aletta Maria stond alleen met haar jonge kind.

Dat duurde echter niet lang. Op 8 februari 1744 gaat zij in ondertrouw (in Leiden) en huwt zij vervolgens met Johan Philip Kapink. Kapink neemt de voogdij over Hendrik Franciscus Hakkenberg op zich. Het gezin woont in Leiden en daar groeit Hendrik Franciscus op.

Epiloog

Met Gerrit Hakkenberg heb ik waarschijnlijk een bloedband.

Hij was een ondernemende persoon, had ergens medische kennis opgedaan, was avontuurlijk en kennelijk ook goed gezond. Van wie een reis met een VOC-schip naar Batavia en terug maakt overleeft maar circa 50 procent. Gerrit ging bijna 3 keer, zijn laatste reis strandde op de terugweg vlakbij huis.

Gerrit was zeker ook ondernemend en kundig gezien de carrière die hij maakte in Batavia, de hoge kringen waarin hij verkeerde en zijn woonplaats in het kasteel van Batavia.

Tijdens zijn huwelijk met Hendrickie Blommenberg was hij vooral op reis of verbleef hij in Batavia. Na zijn dood bleven vrouw en dochter Aeltje goed verzorgd achter.

In Batavia had hij een (buiten echtelijke) relatie met Aletta Maria Slicher. Waarschijnlijk is zij de moeder van Gerrit's adoptiefzoon Hendrik Franciscus Hakkenberg. Gerrit zorgde ervoor dat na zijn dood zowel Aletta als Hendrik goed verzorgd achterbleven.

Zo terugkijkend mocht Gerrit trots zijn op wat hij had bereikt.

Met zijn rol en zijn onmenselijk handelen in de chinezenmoord maakte Gerrit echter een kapitale fout. Ook naar de maatstaven van die tijd. Hij had daarvoor zeker bestraft moeten worden. Hij ging op de vlucht in een poging die straf te ontkomen. Behalve misdadig was hij dus ook in zekere zin laf.

Gerrit Hakkenberg was historisch gezien een roemruchte persoon, maar trots op hem ben ik niet.

In dit verhaal wordt het waarschijnlijk dat Aletta Maria Sligher de moeder is van Gerrits adoptiefzoon Hendrik Franciscus Hakkenberg. Als dit feitelijk ook zo was dan is Aletta ook een voorouder van mij.

Aletta was zeker een bijzondere vrouw. Zij vocht voor haar rechten, procedeerde daarvoor, reisde er zelfs voor naar Oost-Indië, keerde terug met haar kind op een schip dat verging en waaruit zij werden gered; eiste vervolgens ook de goederen op die geborgen werden uit dat schip en verkreeg uiteindelijk via een nieuwe echtgenoot de voogdij over haar kind. Een vrouw waarop je wél trots mag zijn.

Bronnen

Zoeken in oude VOC stukken:

Gegevens over reizen, opvarenden en soldijboeken vind je op

<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/index/nt00444?activeTab=nt>

Transcripties van oude gerechtelijke stukken waaronder de verslagen van verhoren over de chinezenmoord: Site <https://www.zoekintranscripties.nl> en zoek op namen

‘Hakkenberg’ of ‘Hackenberg’. Dat levert een aantal zoekresultaten op met name de verhoren die rond de chinezenmoord zijn gedaan, de vragen die daarin zijn gesteld en de antwoorden die daarop zijn gegeven. Je kunt natuurlijk ook met andere argumenten zoeken bijvoorbeeld de namen van de betrokkenen.

Boek De Chinezen Moord; Leonard Blussé; Uitgeverij Balans; ISBN9789463822794. Een blog met een interview met de schrijver vind je op

https://www.vpro.nl/programmas/ovt/speel~PREPR_RA1_17139271~de-chinezenmoord~.html